

МІСЦЕ ГЕНЕАЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ У КРИМІНОЛОГІЧНІЙ МЕТОДОЛОГІЇ

**Маслова Наталія Григорівна - кандидат юридичних наук, здобувач
Харківського національного університету внутрішніх справ**

УДК 343.93

The problem of expanding research horizons and analytical capabilities of criminology is relevant and is at the forefront of scientific research. There are many approaches in modern criminology to the analysis of social phenomena. A part of them have well-formulated rules and implementation algorithms; another part exists only in the form of theoretical and methodological sketches. The genealogical approach can be considered as a variant of the latter. This method of criminological analysis that is controversial and weakly formalized can be particularly productive in relation to the study of equally ambiguous and "escaping" socio-cultural events, which are crime, its determinants, the mechanism of counteraction. An example for demonstrating the possibilities of the genealogical analysis can be the very event of postmodernism as a discourse in the criminological theory, the study of which seems to require a special approach, which is sensitive to its nuances. The genealogical analysis sets the perspective of considering such difficulties as peculiar properties, makes it possible to identify and characterize the historical connection of the event with the previous ones, to describe its peculiarity in light and contrary to the chronology. Thus, the objective of this article is to structure the key ideas of the genealogical analysis in the context of criminological issues.

The revealed positions of the genealogical analysis – are the intermittence and continuity of history, separation from the causality in favor of nonlinear relationships, the struggle of events and fortuity, the lack of substance and corporeality, discourse analysis – that determine the rules of using the method, in particular during the criminological analysis of the determination problems.

In particular, we talk about the following: to allocate stages and periods (how the event was interpreted, how it was conceptualized at different stages) at the level of the chronology; to refer to the analysis of ordinary and adjacent events at the level of practice; regardless of the chronological chain of events in time, to consider the relations between events as a dialogue; to consider the event as a unique branch of random conditions, to avoid causal generalizations in the analysis of the event; to allocate a lot of conditions of the event (social circumstances, concomitant events), to consider them as contributing or contradicting the researched event; to analyze the event as a discourse: to allocate conceptual notions and relationships between them taking into account both the style within the event and the relations of the event with other events.

Keywords: genealogical analysis, criminological analysis, discourse, chronology, event, phenomenon.

Articolul este dedicat studiului analizei genealogice ca metodă promițătoare a științei criminologiei. Oferă ocazia de a identifica și caracteriza conexiunea istorică a evenimentului cercetat cu cele anterioare, pentru a descrie originalitatea acestuia în lumina și în ciuda cronologiei. Dispozițiile găsite ale analizei genealogice - discontinuitatea și continuitatea istoriei, o plecare de la cauzalitate în favoarea relațiilor neliniare, lupta evenimentelor și aleatoriei, lipsa de substanță și fizicitate, analiza discursului - determină regulile de utilizare a metodei, inclusiv în analiza criminologică.

Cuvinte cheie: analiză genealogică, analiză criminologică, discurs, cronologie, eveniment, fenomen.

Стаття посвячена дослідженню генеалогічного аналізу як перспективного методу науки кримінології. Он дає можливість виявити і охарактеризувати історичну зв'язь досліджуваного події з передідуючими, описати її своєобразие в світлі і впроти хронології. Обнаруженні положення генеалогічного аналізу – прерывистість і неперервність історії, уход від причинності в пользу нелінійних взаємозв'язей, боротьба подій і випадковність, отсутствие суті і телесності, дискурс-аналіз – определяют правила использования метода, в том числі при кримінологічному аналізі.

Ключевые слова: генеалогічний аналіз, кримінологічний аналіз, дискурс, хронологія, подія, явлення.

Вступ. У сучасній кримінології існує безліч підходів до аналізу соціальних феноменів. Частина з них має чітко сформульовані правила і алгоритми реалізації; частина існує лише у вигляді теоретико-методологічних намірів. Варіантом останнього може вважатися генеалогічний підхід. Суперечливий і такий, що слабо піддається формалізації, цей спосіб кримінологічного аналізу може бути особливо продуктивним стосовно вивчення настільки ж неоднозначних і «вислизуючих» соціокультурних подій, якими є злочинність, фактори її детермінації, механізм протидії. Прикладом для демонстрації можливостей генеалогічного аналізу може стати і сама подія постмодернізму як дискурс у кримінологічній теорії, для дослідження якого, як видається, потрібен спеціальний, сприйнятливий до його нюансів підхід.

Аналіз останніх публікацій. Проблема розширення дослідних горизонтів і аналітичних можливостей кримінології є актуальною і перебуває в авангарді наукових пошуків. Водночас варто визнати, що ця проблема привертала до себе увагу вчених. Про закономірності розширення кримінологічної методології йшлося у працях Г.А. Аванесова, В.С. Батиргареевої, С.Є. Віцина, А.Е. Жалинського, В.М. Кудрявцева, О.М. Литвинова, Ф.А. Лопушанського, В.В. Лунєєва, Ю.В. Орлова, О.Б. Сахарова, В.М. Соміна та деяких інших вчених. Натомість, вивчення історичних передумов виникнення події, виявлення факторів розвитку і «згасання» події у випадку з соціокультурними тенденціями, подібними постмодернізму, зустрічається з певними труднощами. Так, істотними перешкодами при реалізації аналізу історії такого роду подій можна вважати невизначеність історичних і хронологічних рамок існування події, слабку схильність по-

дії категоризації (в термінах постмодернізму часто міститься його спростування як події) і систематизації властивостей (вони подаються як заперечення будь-яких властивостей) і т.д. Генеалогічний аналіз задає перспективу розгляду подібних труднощів як своєрідних властивостей, дає можливість виявити і охарактеризувати історичний зв'язок події з попередніми, описати її своєрідність у світлі і в супереч хронології. Отже, **метою** цієї статті є структурування ключових ідей генеалогічного аналізу в контексті кримінологічної проблематики.

Виклад основного матеріалу. Генеалогічний аналіз події, відповідно до свого визначення, має на увазі, перш за все, вивчення історії, пильну увагу до панорами витоків, умов і обставин його походження [1, с. 228-232]¹. Однак звернення до історії в даному випадку має під собою щось більше, ніж ретроспективне дослідження подій. Сама задумка генеалогічного аналізу претензійна – виявити і описати суть, есенцію епох, виокремити дух часу за рахунок представлення особливої генеалогічної перспективи. У загальному вигляді предметне поле генеалогічного аналізу відсилає до семантики слів, понять і уявлень, пропонує простежити, яким чином у процесі історії створюються і перебудовуються ідеї і знання, що здаються непорушними.

Основні орієнтири в реалізації методу задають засновники генеалогічного підходу – Ф. Ніцше і М. Фуко. У своїй праці «До генеалогії моралі» Ніцше наводить етимологічно-філософські міркування про походження та значення понять моралі. Згідно з його позицією, генеалогія не викладається, а здійснюється, і методична рефлексія при такій подачі якщо і

¹ Можейко М.А., Румянцева Т.Г. Генеалогія // Новейший философский словарь / Сост. А.А. Грицанов. Минск: Интерпрессервис, 2001. С. 228-232.

можлива, то обмежена. Ф. Ніцше розмірковує про генезис моральних забобонів, пов'язаних з історією значення понять, тоді як М. Фуко, у продовження ідей Ніцше, ставить завданням виявити умови появи і поширення різних розумових установок [2]². Генеалогічна перспектива оформляється з подачі М. Фуко в особливий метод, який автор застосовує у своїх дослідженнях.

Історія, яка притягує увагу генеалoga, – це історія цінностей (Ніцше), метафізичних концептів (Фуко). Предметом генеалогічного аналізу можуть виступати певне явище або їх ряд, уявлення або поняття, хронологія яких простежується в режимі події, що послідовно розгортається. Під подією розуміється певний стан речей, що колись мав безпосередню реалізацію в сьогоденні, але здобув граничний статус з подачі дослідника; проблематична і така, що проблематизує, подія, що підлягає вивченню в контексті умов, з якими вона складно пов'язана [3, с. 779-784]³. Аналіз події подається в деякому відношенні як контр історичний, – зокрема, Фуко пропонує «перетворити історію на противагу пам'яті, і, як наслідок, розгорнути в ній іншу форму часу» [4, с. 78]⁴. У той час як аналіз історії, у зображенні М. Фуко, передбачає вивчення обставин появи феномена в ракурсі чіткого дотримання хронології елементів певної події і декількох подій між собою, і в цьому плані неминуче вдається до причинно-наслідкових способів пояснення. У генеалогічному вивченні всі моменти всередині події, так само як і між подіями, рівнозначні, минуле і сьогодення зрівняні в правах (без пріоритету – дійсного перед минулим або минулого перед дійсним). Настільки непрозорий за своєю реалізацією та ідейною програмою аналіз покликаний під-

креслити унікальність всякої події на всій її протяжності.

Розглянемо далі основні положення, що покладені в основу і організують рамки генеалогічного аналізу.

1. *Переривчастість і безперервність історії*. Важливою складовою генеалогічного аналізу є рефлексивне сприйняття історії, в якому розрізняється сама історична практика та її осмислення. Останнє організовано як історія думки і завжди дискретно, на відміну від перманентної плинності практики. Історія думки, яка «множить число розривів і вишукує труднощі, породжувані переривчастістю» (Фуко), в генеалогічній перспективі стає окремою галуззю для аналізу. Маркована значущими подіями, віхами і періодами, історія виявляється такою в описі. На думку М. Фуко, будь-який історичний аналіз повідомляє про переривчастість історії, адже має на меті окреслити межі події, процесу. Відповідно, вивчення генеалогії приділяє особливу увагу історії як історії думки: дослідженню підлягають виділені події, етапи та періоди в їх послідовності, а також самі способи їх виділення. У такому випадку культурні тренди розуміються як події, марковані істориками думки.

Фокусування на практичній стороні існування певної події (увага до історичної практики на додаток до історії думки) дає можливість розглянути її складність, показавши історичний процес не як такий, що не лінійно розгортається, проте як постійну зміну континуальностей і розривів [4, с. 79]. Таким чином, історичній безперервності також знаходиться місце у генеалогічному аналізі – досліджувана подія розкривається у неоднорідності, русі, з властивими йому поживлення і синкопами. Подія у цьому випадку розглядається – на відміну від прогресистського розуміння руху історії – як переплетення безлічі суперечливих практик.

Об'єднання перспектив історії думки і практик відкриває лейтмотив теорії М. Фуко про формування суб'єкта в культурі, чому, в кінцевому рахунку, присвячене вивчення генеалогії, – «історичне дослідження подій, які привели до конститування нас самих і до нашої

² Генеалогия / Мир словарей. Философский словарь. URL: http://mirslovari.com/content_fil/genealogija-1272.html (дата звернення 18.07.2019).

³ Событие (со-бытие) // Постмодернизм. Энциклопедия / Сост. и науч. ред. А.А. Грицанов, М.А. Можейко. Минск: Интерпрессервис, 2001. С. 779–784.

⁴ Фуко М. Ницше, генеалогия и история // Философия эпохи постмодерна: Сборник переводов и рефератов. Минск: Изд. ООО «Красико-принт», 1996. С. 74-97. С. 78.

самосвідомості як суб'єктів того, що ми робимо, мислимо і говоримо» [5]⁵. Для об'єднання перспектив корисним виявляється актуальне у постмодерністському словнику поняття дискурсу як перетину думки і практики в мові – дискурси артикують те, що ми думаємо, говоримо і робимо, складають події в їх цілісності. Формування імені події, контекстів його вживання, так звані практики поводження зі словами складають спектр питань для генеалогічного вивчення події.

2. *Хронологія і одночасність*. Одна з істотних презумпцій у генеалогічному вивченні зумовлює відхід від каузальності, від ідеї зовнішньої причинності. Ця презумпція відокремлює вивчення генеалогії від інших видів аналізу і навіть, згідно з Фуко, протиставляє генеалогію й історію: «Генеалогія – те, що руйнує поняття причинності в історії ... викриває раціональне або послідовне в межах часу як містифікацію. Якщо хронологія подій історії досліджується у причинно-наслідковому об'єктивістському ключі, то генеалогічна перспектива застосовує опис поза закономірностей і, в цілому, раціональності» [6, с. 60]⁶. Йдеться про те, щоб розглядати подію як практику за існуючих соціокультурних обставин, враховуючи їх переплетення і взаємозв'язок. Як зазначено вище, генеалогія оформляється в аналізі як переривчаста траєкторія із зупинками в точках події – етапах, фазах, епохах і т.п. З урахуванням названої презумпції відзначимо, що послідовні події не утворюють причинний ланцюжок, але розглядаються як довільно пов'язані. При цьому кожна подія розуміється як самостійна і разом з тим породжена іншими подіями як обставинами, що відсилають до ідеї діалогу подій. У такому ракурсі актуалізується настільки важлива для генеалогії ідея наступності та її подолання: події, подібно генеалогічно суміжним племенам батьків і дітей, виявляються пов'язаними і автономними, відкритими для

протистояння і співробітництва. Зв'язок між подіями концептуалізується в термінах «ефекту», що не має причинно-наслідкових залежностей.

Розглянемо це припущення на прикладі хронологічного ланцюжка «стратегія протидії злочинності – тактика протидії злочинності», яка в даному випадку трактується як «подія – ефект». Це дає простір для виявлення випадків, що виключають прямий причинно-наслідковий зв'язок. Так, окреме обґрунтування отримує версія про зворотний порядок формування відповідних систем і автономність протікання відповідних процесів, тобто в генеалогічній перспективі саме поняття «тактика протидії злочинності» виникло як ефект, як випадкова можливість, реалізована в текстах стратегій протидії злочинності. Застосування даної презумпції до самого генеалогічного методу дозволяє уточнити зв'язки і протиріччя теорій з урахуванням реверсії, «зіштовхнути» ідеї в дебатах, релятивізувати спадковість.

3. *Боротьба подій, випадковість*. Основним принципом генеалогічного аналізу можна вважати розуміння випадковості поєднання подій, хаотичності комбінацій сюжету історії. Генеалогічний розгляд бачить в історії рухливу шалену наповненість з великими пропасними пожвавленнями, зі своїми синкопами, що підлягають аналітичному виявленню. Такого роду аналіз не вибудовує монолітних хронологічних ланцюжків, не виділяє однозначних підстав, але, навпаки, множить гетерогенність, проблематизує походження. Події при всій їх відокремленості як предмет аналізу знаходяться в стані хаотичного взаємоперетікання – згідно з поглядами Фуко, «замість того, щоб відновлювати ланцюжки умовиводів ... замість того, щоб встановлювати таблиці відмінностей ... [описувати] системи розсіювання» [7]⁷. У такому випадку, принципово важливо, що вдається оголити випадковий характер самих подій і історії як їх поєднання, як випадкову гру домінації. Інакше кажучи, вивчення генеалогії в її постмодерністському розумінні покликає не розхитати причинно-наслідкову картину

⁵ Фуко М. Что такое Просвещение // Фуко М. Интеллектуалы и власть. Ч. 1. М.: Праксис, 2002. С. 335-360. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Fuko_intel_power/Fuko_18.php. (дата звернення 18.07.2019).

⁶ Ильин И.П. Мишель Фуко – историк безумия, сексуальности и власти. Постструктурализм. Деконструктивизм. Постмодернизм. М.: Интрада, 1996. С. 51-91. С. 60.

⁷ Фуко М. Археология знания / Гуманитарная Академия. URL: http://krotov.info/lib_sec/21_f/fuk/o_08.htm (дата звернення 18.07.2019).

світу, відкривши, що «в корені пізнаваного нами і того, чим ми є самі, немає ні правди, ні буття, лише екстеріорність випадку» [4, с. 80]. Розуміння того, як твориться історія, воістину драматично (лише практики і драми) – епохи і етапи історії пофарбовані взаємодією всіляких сил (цінностей, обставин, дискурсів), що часом приймає форму явних або прихованих битв. Це уявлення розвинене ще у Ніцше, який вважав битву цінностей «тисячолітнім смертним боєм» [8]⁸, що відбувається шляхом нападів, маскувань і хитрощів. Виходить, на думку постмодерністів, події трапляються в результаті безлічі збігів, у результаті сприяння одних обставин і всупереч протидії інших, подібно щасливому збігу і результату тривалого компромісу. У зв'язку з цим дослідження події обумовлює аналіз обставин «за» і «проти», опис всіляких випадковостей.

4. *Відсутність суті, тілесність.* Наступне положення генеалогічного аналізу, позначене нами, стосується уявлення про походження тієї чи іншої події. Як згадувалося вище, генеалог захоплений множинністю умов і випадків, що передують події. На відміну від історичного аналізу, генеалогічне вивчення не звертається до центральних факторів, а звертає увагу на безліч локальних подій. У такому випадку завданням аналізу стає виявлення різного плану випадковостей виникнення події і, отже, вивчення безлічі начал. Цікаво, що вивчення походження немов розчиняє подію, адже її цілісність розпадається на безліч організуючих подій: «пошук витоку не приводить до основи, навпаки, він розпорошує те, що мислилося нерухомим, він дробить те, що було єдиним, він показує гетерогенність того, що перебувало у злагоді з самим собою» [4, с. 82]. Ця ідея виводить до вихідного погляду засновників генеалогічного підходу про те, що не існує єдиної сутнісної причини або підстави феномена. Подія не була визначена, вважають генеалоги, вона породжена випадковістю і позбавлена позачасової суті. Ця множинність випадків, які породили подію, однак, підкріплює

унікальність самої події, скроєної з «частинок, чужих для них образів» [4, с. 82]. Можна сказати, унікальність події – у її неавтономності, у неповторній пов'язаності з минулим, з іншими подіями.

Окреслені ідеї дозволяють поглибити улюблену в генеалогічному аналізі, так само як і в постмодернізмі в цілому, метафору тіла. У цьому контексті тіло, тілесність служить так званою нарисною поверхнею подій [9]⁹, уособлює тимчасовість і скороминущу цілісність події. Тіло розуміється, крім усього, як місце зіткнення різнорідних сил, знищень і перемог на історичній арені. Фуко застосовує метафору тіла, оскільки саме тіло, на його думку, вбирає і уособлює минуле і сьогодення. Тіло непослідовно, різнорідно, але також і процесуально, переносить моменти минулого досвіду у поточні бажання.

Генеалогії необхідно розуміти досліджуваний предмет як тіло, рухливий і текучий феномен, що охоплює і перевершує аналітично виділені події: «Генеалогія як історичний аналіз розташована в місці зчленування тіла і історії» [2]. За М. Фуко, генеалогічний аналіз повинен поєднувати історію і тіло, бачити в події їх взаємний вплив. Історія, зрозуміла з подачі генеалогів як тіло розвитку, скроєна на сплетінні подій, і кожне з них не ізольоване (і в цьому плані позбавлене власної сутності), хоча і залишає незгладимий слід (стигмат – у Фуко).

5. *Дискурс-аналіз.* На відміну від історичного аналізу, який акцентує увагу на причинних зв'язках, метод генеалогії передбачає застосування дискурс-аналізу. Дискурс-аналіз включений у генеалогічне вивчення як спосіб роботи з матеріалом всередині комплексної стратегії. Сам Фуко характеризує дискурс-аналіз як методологію дослідження, в той час як генеалогічна перспектива визначає місію і рамку цієї методології [10, с. 42-44]¹⁰. Істотним ви-

⁸ Ницше Ф. К генеалогии морали // Ницше Ф. Сочинения. Т. 2. М.: Мысль, 1990. С. 407–524. URL: http://www.philosophy.ru/library/nietzsche/gen_mor.html (дата звернення 18.07.2019).

⁹ Pecora V. Nietzsche, Genealogy, Critical Theory. *New German Critique*. 1991. №. 53. P. 104-130. URL: http://www.ubishops.ca/baudrillardstudies/vol-7_2/v7-2-armitage.html (дата звернення 18.07.2019).

¹⁰ Фуко М. Интеллектуалы и власть: Избранные политические статьи, выступления и интервью. Часть 2 / Пер. с франц. И. Окуневой, под общей ред. Б. М. Скуратова. М.: Праксис, 2005. 320 с. С. 42-44.

являється сенс поняття «дискурс», яке обіймає конфігурації практик, їх осмислення і словесне оформлення. Дискурс стає «місцем» існування нелінійно зрозумілих подій. Саме щодо дискурсу не працює причинність, але простежується взаємний вплив і нелінійність, одночасна представленість минулих і поточних подій у їх діалогічному (і навіть полілогічному) відношенні. Фуко пропонує розглядати дискурс як «стратегічні ігри дії і реагування, питання і відповіді, панування і ухилення, а також як відносини боротьби» [10, с. 42-44]. Історія в генеалогічній перспективі вивчення постає як ланцюжок дискурсивних подій, кожна з яких, незважаючи на історичну послідовність здійснення, виступає причиною (контекстом) становлення і також наслідком (ефектом) іншої події. Генеалог звертається до виявлення «маленьких, непомітних істин, знайдених суворими методами» [4, с. 83], що існують у структурі і способі застосування понять, тверджень. У поєднанні з дискурс-аналізом подія дробиться на компоненти і об'єднується у загальні сенси, розпадається на тексти, фрази, правила формування і використання понять. Історичний ухил дослідженню подій повідомляє опис контексту дискурсу, висвітлення різномірних передумов, умов існування події як дискурсу. У підсумку, на підставі аналізу змісту події та його контексту, вимальовується його узагальнююча характеристика, що позначається як режим знання, дискурс-формація, дискурсивний стиль і т.д.

Окремий акцент, властивий дискурс-аналізу як частині генеалогічного методу, полягає у прагненні розхитати канонічне знання. Розвінчання усталених уявлень, релятивізація проявів події включаються в орієнтири дослідника. Починаючи з Ф. Ніцше, задається курс на викриття. Він говорив про викриття історичного сенсу цінностей: «Нам необхідна критика моральних цінностей, треба, нарешті, поставити під сумнів саму цінність цих цінностей» [8].- М. Фуко, у свою чергу, має намір виробляти «підривне» знання, дезавувати істини й ідеології: «треба зробити наступне: продемонструвати, яким чином завдяки дискурсу, сприйняттю як комплекс стратегій, що становлять соціальні практики, формується історичний

суб'єкт пізнання» [10, с. 43]. Досягти підтексту, виявити своєрідність події через дослідження її внутрішніх правил, порівняти її з іншими і описати її місце, її ставлення до інших подій – усе це, маючи викривальний відтінок, становить колорит генеалогічного аналізу.

Висновки. Виявлені положення генеалогічного аналізу – переривчастість і безперервність історії, відхід від причинності на користь нелінійних взаємозв'язків, боротьба подій і випадковість, відсутність суті і тілесності, дискурс-аналіз – визначають правила використання методу, в тому числі під час кримінологічного аналізу проблем детермінації. Перерахуємо ці правила:

- на рівні хронології виділяти етапи і періоди (як осмислювалась подія, як концептуалізувалась на різних етапах);
- на рівні практик звертатися до аналізу пересічних і суміжних подій;
- незважаючи на хронологічний ланцюжок подій у часі, розглядати відносини між подіями як діалог;
- розглядати подію як унікальний осередок випадкових умов, уникати причинно-наслідкових узагальнень в аналізі події;
- виділяти безліч умов події (соціальні обставини, суміжні події), розглядати їх як такі, що сприяють або суперечать досліджуваній події;
- аналізувати подію як дискурс: виділяти концептуальні поняття і зв'язки між ними з урахуванням як стилю всередині події, так і зв'язки події з іншими подіями.

Література

1. Можейко М.А., Румянцева Т.Г. Генеалогия // Новейший философский словарь / Сост. А.А. Грицанов. Минск: Интерпрессервис, 2001. С. 228-232.
2. Генеалогия / Мир словарей. Философский словарь. URL: http://mirslovari.com/content_fil/genealogija-1272.html (дата звернення 18.07.2019).
3. Событие (со-бытие) // Постмодернизм. Энциклопедия / Сост. и науч. ред. А.А. Грицанов, М.А. Можейко. Минск: Интерпрессервис, 2001. С. 779–784.

4. Фуко М. Ницше, генеалогия и история // *Философия эпохи постмодерна: Сборник переводов и рефератов*. Минск: Изд. ООО «Красико-принт», 1996. С. 74-97.
 5. Фуко М. Что такое Просвещение // Фуко М. *Интеллектуалы и власть*. Ч. 1. М.: Праксис, 2002. С. 335-360. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Fuko_intel_power/Fuko_18.php. (дата звернения 18.07.2019).
 6. Ильин И.П. Мишель Фуко – историк безумия, сексуальности и власти. *Постструктурализм. Деконструктивизм. Постмодернизм*. М.: Интрада, 1996. С. 51-91.
 7. Фуко М. Археология знания / Гуманитарная Академия. URL: http://krotov.info/lib_sec/21_f/fuk/o_08.htm (дата звернения 18.07.2019).
 8. Ницше Ф. К генеалогии морали // Ницше Ф. *Сочинения*. Т. 2. М.: Мысль, 1990. С. 407-524. URL: http://www.philosophy.ru/library/nietzsche/gen_mor.html (дата звернения 18.07.2019).
 9. Pecora V. Nietzsche, Genealogy, Critical Theory. *New German Critique*. 1991. №. 53. P. 104-130. URL: http://www.ubishops.ca/ baudrillard-studies/vol-7_2/v7-2-armitage.html (дата звернения 18.07.2019).
 10. Фуко М. *Интеллектуалы и власть: Избранные политические статьи, выступления и интервью*. Часть 2 / Пер. с франц. И. Окуневой, под общей ред. Б. М. Скуратова. М.: Праксис, 2005. 320 с. С. 42-44.
-
-